

## **МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПЕРЕОСМИСЛЮЄМО ВИКЛИКИ ДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ**

Ні в кого немає сумнівів у тому, що мистецтво здатне сильно впливати на людину – її емоційний стан, її націленість на подолання труднощів, депресій.

Свідчення тому – неймовірний сплеск творчості митці усіх країн у переламні моменти історії. В Україні особливо після лютого 2024 року «активними» стали пісня, плакат, виставки інсталяцій, документальне кіно. Виникають нові форми мистецтва, які очікують, аби їм дали назву фахівці. Навіть наш Славень відкривається новими сенсами, як наприклад, у масштабному хоровому циклі В. Сильвестрова «Майдан 2014» або ж в інтимно-проникливому звучанні камерно-інструментального парафразу Юрія Шевченка «Ми Є», також написаному в часі Майдану 2014 року.

Саме зараз учитель має говорити із учнівством про нашу історію, втілену в мистецтві, пробуджуючи в учнів відчуття причетності до неї задля формування ціннісної сфери, патріотичних почуттів і бажання захищати своє.

Важливість цього викликана запитом на протидію тим технологіям інформаційної війни імперської росії проти українськості: фізичне знищення митців і творів, насильницьке вкорінювання комплексу національно-культурної меншовартості, моральні тортури, «вичавлювання українськості» із національної свідомості, вкрадена і спотворена історія...

Якщо події давніх часів, утілені в музиці, живописі, театрі, конематографії тощо, достатньо широко опановуються в шкільних курсах навчання мистецтва, то осмисленню подій ХХ-початку ХХІ століття митцями ще належить приділити увагу у спілкуванні з учнями.

Такою є, наприклад, тема Голодомору, на яку відгукнулися українські митці, зокрема композитори в різноманітні жанрів: «Панахида за померлими з голоду» Є. Станковича, духовний конферт-реквієм «Сон» І.Щербакова, ораторія «Скорботна мати» Ю.Ланюка, «Дума про тридцять третій» Г.Саська, симфонія-

реквієм О.Яковчука, «Притча про хліб» В.Камінського, опера «Голодомор» В.Балея, Чорний квартет С.Ярунського...

Подіям Чорнобильської катастрофи присвячена симфонія № 2 «Біоритми Чорнобиля» О. Яковчука. Друга частина циклу «Страсті за Україною» Є.Станковича – «Чорна елегія» також на «чорнобильську» тему, як і його ж «Рудий ліс» для скрипки, віолончелі та фортепіано (1992) – також пам'ять про Чорнобильську катастрофу. Враження від музики емоційно доповнюють авторські ремарки в тексті: «мертвий» пейзаж», «гра зі смертю», «потойбічна тиша».

Сповнена метафор археологічна опера Chornobyldorf Іллі Разумейка та Романа Григоріва виходить далеко за межі цієї теми, змушуючи глядачів разом із виконавцями пережити оповідь про постапокаліптичне життя, яке заново народжується на руїнах після смерті цивілізації (як оповідають про це автори).

«Знаками» подій Майдану 2014 року стали й хоровий диптих В.Сильвестрова «...І вам слава, сині гори» та «Со свяtimi упокой...», присвчений пам'яті Сергія Нігояна; «Покаянний Псалом» М. Скорика, присвячений пам'яті героїв Небесної сотні; кантата для голосу (сопрано) з оркестром Лесі Дичко «Три етюди Зими» – три морозні й криваві грудень, січень, лютий; симфонічний диптих О.Яковчука «Революція Гідності» – Симфонія № 7 «Майдан» як пам'ять про Героїв «Небесної сотні» й Симфонія №8 «Нескорені» для великого духового оркестру з присягою кіборгам Донецького аеропорту, героям Іловайська, Маріуполя та Дебальцевого....

Нині ми є свідками того, як драматичні події наших воєнних реалій вкарбовуються у твори, за якими нащадки будуть «читати» історію, декодуючи художні смисли і підтексти. Реакція композиторів на повномасштабну агресію РФ в Україну була миттєвою. Серед перших таких «реакцій» – музика С.Луньова, К.Цеколенко, В.Польової, О.Щетинського, В.Камінського, О.Родіна, З.Алмаші, В.Зубицького, О.Безбородька, М. Шалигіна...

Учитель має бути готовим до такої комунікації. Аспектів готовності є декілька. Проте як найсуттєвіший, на погляд, авторки статті, – націленість крізь призму осмислення трагедійного досвіду в мистецтві все ж *формувати в учнів*

*позитивний образ майбутньої України. Але така націленість має стати системною, пронизуючи зміст навчання мистецтва в усій віковій шкільній вертикалі. Зауважимо: найскладніше це здійснювати під час спілкування із старшими підлітками, адже з 8 класу учнівство розпочинає ознайомлюватися із художніми стилями і напрямками.*

І найдієвішим «аргументом» для впливу на ціннісну сферу учнів і їхнього усвідомлення значимості українського є системні змістові арки, які розкривають неповторний, самоцінний, зумовлений історичним поступом і головне – багатовіковим утвердженням Україною свого права на незалежність.

Приклади таких паралелей: Ренесанс, який у Західній Європі орієнтувався на ідеали античного мистецтва, в Україні ознаменувався національним підйомом, відродженням духовного спадку Русі як могутньої європейської держави, коли в мистецтві виникає опоетизований образ захисника рідного краю; західноєвропейське бароко – і яскраве українське бароко, наприклад, розкішний партесний спів, котрий нині завойовує європейського слухача; або віденські класики – і наші генії Д.Бортнянський, М.Березовський, А.Ведель як творці унікального жанру хорового концерту, який часто називають хоровою симфонією; або ж європейський романтизм – і музика українських романтиків, яких ми маємо ще відкривати для себе...

Наостанок ще раз підкреслимо: мистецька освіта нині на перший план має виносити культивування мотивації захищати своє в культурі як самоцінніше, що по суті дорівнює захисту країни.